

тості, а швидше від вкрай безвідповідального ставлення до збереження історичних пам'яток.

І не дивно. Адже не секрет: не тільки довгими роками, а й цілими століттями від українського народу старанно приховувалась і замовчувалась історична правда з метою якомога більше пригасити його національну гордість за своє славне минуле, або й зовсім вивітрити її з пам'яті. Це призвело не лише до байдужого ставлення до історичної спадщини свого народу, а й взагалі до коренів власного роду. Гірко зізнаватися, та любі, Боже, правду: тепер далеко не кожен здатний поіменно назвати своїх близьких пращурів, хоча б у третьому родовому коліні. Чи не час вже добряче замислитися: де ж наша гідність, хто ж ми врешті-решт — безбатченки з безіменного хутірця, а чи п'ятдесятимільйонний український народ — один з найбільших і найосвіченіших народів Європи?

Чи марна справа давати якусь однозначну відповідь на окреслену нами тему, чи надійно сховала минуле непроглядна імла століть? Тоді повернемося до сучасності. А вона приносить приємні несподіванки: Ніжин, що як і Носівка, вперше офіційно згадується в Платівському літописі під 1147 роком, нещодавно святкував своє тисячоліття, а місто Глухів, що на Сумщині — остання столиця гетьманської України — за часом виникнення зазначене у цьому ж літописі ще пізніше, відсвяткувало своє тисячоліття ще раніше.

Як розцінити ці події? На яких офіційних засадах вони ґрунтуються? Вони, очевидно, існують, і це дає нам привід вважати: автор історичного роману «Володимир» С. Складенко, як мовиться, не погіршив проти правди, суворо дотримувався архівних першоджерел, дбайливо вплітав їх в сюжет свого твору, завдяки чому маємо підстави сказати — Носівці більше тисячі років.

На цьому можна ставити крапку. Здається, вона на місці. Але залишається з'ясувати: що ж святкуватимуть мешканці нашого сивочолого міста — 850-ліття, 1000-ліття чи якусь іншу дату від часу його заснування.

Микола ХАРКЕВИЧ.

АМЕРИКАНСЬКА ТУРИСТКА В НІЖИНІ

Сталінські лакузи були неперевершеними майстрами у галузі брехні та фальсифікації. Це стосувалося всіх ланок радянського життя. Починаючи від Конституції СРСР і кінчаючи зовнішністю «полководця всіх часів і народів» Йосипа Сталіна, — все подавалось у прикрашеному, неправдивому світлі. В Конституції говорилось про свободу слова, зібрань, друку, а в реальному житті все діялось, як в уїдливій падодії на популярну пісню «Широка страна моя родная»:

Наши нивы глазом не обшаришь
Не упомнишь наших городов;
Тільки слово не до смаку скажеш,
І маршрут на Північ вже готов.

У 1933 році за неповними даними загинуло майже 7 мільйонів селян від голоду. А ось як про цей жахливий злочин повідомлялось іноземцям. Влітку 1933 року колишньому французькому прем'єр-міністрові Е. Ерію дозволили здійснити подорож по СРСР. У Києві його відразу повезли на Хрещатик. Звичайно, голодних колгоспників він там не бачив, а зустрів натовп добре одягнутих, відгодованих людей, які його весело вітали, побачив вітрини крамниць, повні смачних продуктів, марочних напоїв, добротних товарів широкого вжитку. Сталінська фальсифікація зробила свою справу: Ерію, повернувшись до Парижа, де завжди було багато безробітних, офіційно заявив, що голодомор на Україні — це безсоромна вигадка петлюрівських негідників.

Як відомо, 1937 рік був справжнім апокаліпсисом для радянських людей. Оголосивши свою тезу, що успіхи соціалізму лише посилюють класову боротьбу, Сталін почав перманентний терор проти власного народу. У катівнях НКВС, на чолі якого стояв кривавий карлик Микола Єжов, громадян країни, «где так вольно дышит человек», піддавали таким тортурам, що, напевно б видатний інквізитор Тарквемада, побачивши їх, вмер від заздощів. Чим більше нищив сталінський поспіпака радянських людей, тим більше віршомози вихваляли його. Зі шкіри пнувся «великий акин» Джембул, створюючи про жорстокого ката такі, з дозволу сказати, вірші:

Раскрыта змеиная вражья порода
Глазами Ежова — глазами народа, —
Всех змей ядовитых Ежов подстерег
И выкурил гадов из нор и болот.

Іноземці, частково зі своєї наївності або сліпої віри в «світлі ідеали комунізму», за чисту монету приймали облудну сталінську пропаганду. У березні 1937 року в Ніжині опинилась громадянка США Анна Немцер. Перед нею було соціалістичне

місто, колишній повітовий центр. До того часу більшовики зуміли перетворити всі церкви міста в руїни, а від Успенської церкви залишився лише фундамент та це не вразило туристку. А може, вона була атеїсткою. Не побувала американська пані і в ніжинському готелі, в приміщенні якого взимку була така ж температура, як і надворі, на що завідувача Авер'янова відповідала обуреним мешканцям: «Та ж на вулиці мороз». Американська пані, напевно, не читала місцевої газети, сторінки якої рясніли такими заявами мирних громадян, як уривок з резолюції робітників і службовців німецького олійзаводу: «Ми вимагаємо від пролетарського суду вжити найсуворіших заходів до троцькістських шпигунів, диверсантів, зрадників квітучої батьківщини — розстрілу». Не відставали від робітників і студенти ветеринарного технікуму. Вони обіцяли: «Знищимо всіх тих, хто намагається підірвати та шкодити будівництву безкласового комуністичного суспільства, хто посміє підірвати міць нашої батьківщини».

Місцева газета надрукувала враження американської туристки від гоголівського вузу. Суцільне захоплення! Нині, коли нефальсифікована правда повстала перед дослідниками, дуже дивно читати ці розчулені слова. Адже незадовго до цих відвідин, як тепер відомо, дуже жорстоко поплатися 24-річний студент ніжинського вузу Василь Іванович Мартовий, який в 1936 році дотримувався такої еретичної думки: «Москва тримається за рахунок України, без неї вона б загинула. Голод 1932—1933 років зумисно зоорганізований для того, щоб український народ зубожів до рівня російського народу. Комуністи — шкурники, кар'єристи, між ними і фашистами жодної різниці, як між Сталіном і Гітлером». Нічого цього не бачила і не чула американська пані, але все ж послухаємо краще її: «Яке приємне і дивне враження справив на мене педагогічний інститут в Ніжині. Важко собі уявити, щоб в такому незвідному місті в порівнянні з великим містом Америки Нью-Йорком, щоб був інститут, який вміщує тисячі молодих, здорових, веселих студентів. Яке величезне задоволення мені доставило бачити і розмовляти особисто із студентами. На їхніх виразних обличчях було стільки надій на майбутнє». Не обійшлося і без докорів на адресу вітчизняних «проклятих» капіталістів: «Як важко доводиться, — продовжувала зворушена туристка, — нашим американським студентам і як важко доводиться бідним батькам працювати і платити за університетську освіту своїх дітей». Згадує інтуристка і директора інституту Загрецького. «Гарне враження залишили про себе директор і професор інституту. З якою гордістю і радістю показали вони мені всі цінності, які є в цьому інституті».

Ех, не знала американська пані, що восени того ж року Єжовські кати замордували товариша директора в катівнях Ніжинського відділу НКВС. Нічого цього не знала, бо перед її очима стояли «виразні» обличчя молодих і веселих студентів і студенток. Відділ агітації і пропаганди Ніжинського райкому партії, секретаря якого Литвиненка, щойно розстріляли кати з НКВС, певно був дуже задоволений своєю роботою: чергова радянська фальсифікація повністю вдалась!

Володимир СИМОНЕНКО.

